

50

LETNICO
obhaja letos
"Amerikanski
Slovenec"

AMERIKANSKI SLOVENEK

PRVI SLOVENSKE LIST V AMERIKI

Geslo: Za vero in narod — za pravico in resnico — od boja do zmage!

GLASILO SLOV. KATOL. DELAVSTVA V AMERIKI IN URADNO GLASILO DRUŽBE SV. DRUŽINE V JOLIETU; P. S. DRUŽBE SV. MOHORJA V CHICAGI; ZAPADNE SLOV. ZVEZE V DENVER, COLO., IN SLOVENSKE ŽENSKE ZVEZE V ZEDINJENIH DRŽAVAH.

(Official Organ of four Slovenian Organizations)

NAJSTAREJŠI
IN NAJBOLJ
PRILJUBLJEN
SLOVENSKE
LIST V
ZDRUŽENIH
DRŽAVAH
AMERIŠKIH.

ŠTEV. (NO.) 203.

CHICAGO, ILL., TOREK, 21. OKTOBRA. — TUESDAY, OCTOBER 21, 1941.

LETNIK (VOL.) I

Nove ruske čete pri Moskvi - Japonska zanika bojaželjnost

Pred mesto prihaja-
jo čete iz Sibirije

Srditi boji za Mosko se nadaljujejo, ko dobivate obe armadi, nemška in ruska, sveže rezerve. — Stalin proglasil za prestolico obsedno stanje.

London, Anglija. — Sovjetska vlada je zastavila takorekoč vse svoje sile, da zavaruje Mosko pred Nemci, in da tako prepreči moralni vtis, ki bi ga imel na rusko armado padec prestolice. Zato je poslala na bojišče pred mesto močne rezerve, ki so doslej tudi uspešno zadrževale silovit pritisk naziv.

Ljuti boji pred mestom se nadaljujejo brez prestanka, kakor povdarja uradno sovjetsko poročilo, izdano v ponedeljek zjutraj. Zlasti srditi so boji pri mestu Možaisk, 57 milj. zapadno od Moskve, in pri mestu Malojarslavc, 65 milj. jugozapadno od prestolice.

Nemci pošiljajo na fronto stalno nove rezerve in so v nedeljo poročali, da so prebili skozi "izredno močen" sovjetski obrambni sistem pred mestom, vendar pa niso navedli natančno kraja, kje se je to zgodilo. Obenem priznavajo, da izvajajo Rusi na nje močne protinapade, a dostavljajo, da so ti ostali brezuspešni.

Enako kakor Nemci, pošiljajo tudi Rusi pred mesto nove rezerve sile. Tako se je po sovjetskem radio poročalo v nedeljo, da prihajajo iz Sibirije na zapad številne čete, in trdi se tudi, da bodo izpred Leningrada, kjer so boji v glavnem ponehali, poslani rezerve na srednji del fronte.

Poročilo, da bodo sibirske čete poslani na zapad, je posebnost zanimivo. Kakor znano, vzdržuje Rusija na vzhodu, ob Pacifiku, posebno armado, ki je bila nekako samostojna ter namenjena le za morebitno fronto proti Japonski. Kljub silni krizi, ki je pritiskala na zapadu, se ta vzhodna armada doslej ni klicala na pomoč, in značilno je, da se je sovjetska armada odločila za ta korak ravno zdaj, ko je po premembni vladi v Tokio pokazala Japonska izredno bojevitost ter se skoraj z gotovostjo lahko pričakuje napada od nje. Nekateri krogi razlagajo korak tako, da se Rusija zanaša na Anglijo in Ameriko, da boste ti dve držali Japonsko zaposleno, da ne bo mogla iti proti Rusiji.

V Moskvi je predsednik vladar Josef Stalin proglasil v ponedeljek izredno obsedno stanje, "da se ojačijo sile, ki branijo Mosko v ozadju, obenem pa tudi, da se preprečijo podtalne aktivnosti razdiralnih elementov", kakor špijonov in drugih. Kakor se objavlja, je bilo istočasno odločeno, da ne smejo biti na mestnih ulicah med polnočjo in 5. uro zjutraj nobena vozila brez posebnega dovoljenja, ter se je obenem določila smrtna kazen za sabotažo. Ali se je vlada res izselila iz Moskve, ali ne, se ne ve natančno. Iz gornje ob-

AMER. LADJA
NAPADENA

Enajst pogrešanih. — En Slovenec med njimi.

Washington, D. C. — Med kongresnimi krogi je vzbudila dokajšnje razburjenje vest, da je prišlo zadnji petek do ponovnega napada na neko ameriško ladjo na Atlantiku, še bolj pa, ko se je v nedeljo objavilo, da se je ladja vrnila v Ameriko ter se je pri tem ugotovilo, da je od ladje posadke 11 mož pogrešanih, 10 pa jih je bilo pri napadu ranjenih. Napad se je izvršil neke pri Islandiji v vodah, katere je nemška vlada proglasila za vojni pas, in kjer je pred poltridnim mesecem prišlo do spopada med ameriškim rušilecem Greer in nekim nemškim podmornikom. Ladja, ki je bila zdaj napadena, je rušilec Kearny in, dasi ni bilo ta dan še nobenih točnih podrobnosti, je dal incident povod za vroče prerekanje. Tisti, ki žele spraviti Ameriko v vojno, so dobili v tem dogodku novo točko za trditve, da je Amerika v resni nevarnosti, in da mora zato takoj vso svojo silo uporabiti, da odstrani to nevarnost, ali, z drugimi besedami, da gre v vojno. Nasprot na struja po povdarja, da je vlada sama izvala take incidente, ko je dala ameriškim ljudem povelje, da morajo streljati in jih obenem pošilja v nevarno vodovje. (Op. ured.) Med pogrešanimi člani posadke se navaja tudi ime Louis Dobnikar iz Clevelanda. Po imenu bi se sklepalo, da je Slovenec.

V RUMUNIJI SO PROSLA-
VLJALI

Bukaresta, Rumunija. — Tukajšnje mesto se je zadnji petek zavilo v zastave in množice ljudstva so manifestirale po cestah in pred kraljevo palačo, ko je prispelo s fronte veselo poročilo, da so rumunske čete zavzele rusko mesto Odeso. To je bil pravzaprav prvi večji uspeh, ki ga je dosegla rumunska armada v vojni proti Rusiji, katere se udeležuje na strani Nemčije kajti večina umikov, ki so jih Rusi napravili pred njo, je bila posledica prodiranja nemških čet. Tudi padec Odesa se je moral prej ali slej pričakovati, kajti mesto je bilo oblegano in odrezano skoraj par mesecev. Prejela pa je Rumunija za zavzetje laskavo pohvalo od Nemcev, ki so ji obenem obljubili, da ji bodo priznali vredno mesto pri končnem urejanju.

Jave pa se more sklepati, da je Stalin še vedno v mestu.

DRŽAVLJANOM DOVOLJE-
NO SE ENO LETO

Washington, D. C. — Predsednik je zadnji petek podpisal dodatek k naturalizacijskemu zakonu iz leta 1940 in s tem amendentom se daje naturaliziranim državljanom v tujemstvu še eno leto časa, da se vrnejo v Zed. države, predno izgube državljanstvo. V omenjenem zakonu se je namreč določalo, da morajo priti taki, ki so v tujemstvu po opravih domov najkasneje do 14. oktobra.

ZBORNICA ODOBRILO OBO-
ROŽITEV LADIJ

Washington, D. C. — Poslanska zbornica je zadnji petek odobrila vladni predlog, po katerem se nevrnostni zakon v toliko predručaji, da se smejo oborožiti ameriške trgovske ladje. Pričakovalo se je, da bo debata zelo vroča, toda slučaj je nanesel, da je ravno tedaj prišla vest o spopadu med ameriškim rušilecem Kearny z nekim podmornikom, in pozornost poslancev se je obrnila v to smer, da se je končno sprejel predlog za oborožitev trgovskih ladij brez posebnega preprekanja. Vredno glasov 259 proti 138. Pričakovati pa je, da bo v senatu, kamor je zdaj predlog poslal, debata bolj burna.

MESTO PROTI PREVISOKIM
NAJEMNINAM

Chicago, Ill. — Posebni odbor mestnega sveta, ki je vodil preiskavo glede zviševanja cen življenjskim potrebščinam, je ta petek predložil priporočilo, naj mestni svet ukrene kake korake, da se prepreči pretirano poviševanje najemnin. Med drugim se priporoča, naj bi se objavila imena takih hišnih lastnikov, ki se pregreše z navijanjem najemnin. Odbor pa se je izrazil proti temu, da bi se postavil 'strop', preko katerega najemnine ne smejo iti, češ, da je tak predlog zdaj itak v razpravi v kongresu.

Predstavite vašim prijateljem "Amer. Slovence" in jim ga priporočite, da se nanj naroče!

Listi trdijo, da Japonska
nima napada v načrtu

Nova vlada pod vodstvom min. predsednika Tojo ni tako bojaželjna, kakor jo slika tujezemstvo, pravijo listi. — Ne more se še ugotoviti, kam bo krenila nova vlada.

PO KAT. SVETU

New York, N. Y. — Škof O'Hara, vojaški delegat, se je pred kratkim izrazil, da potrebujejo vojaški duhovniki skladov za razne predmete, ki se potrebujejo pri mašah in drugih verskih opravilih. Vlada preskrbi sicer kapele, toda vse drugo mora priti iz privatnih virov.

Seattle, Wash. — Na konvenciji del federacije je nastopil kot govornik tukajšnji škof Shaughnessy in pri tej priliki je povdaril, da grozi v Ameriki zatiranje in preganjanje, ako se zadušijo svoboda, ki je zdaj zagotovljena po ustavi.

Pittsburgh, Pa. — Člani neke katoliške organizacije so pričeli prirejati v tukajšnjem mestu po cestah zborovanja z govori, pri katerih razlagajo nauke cerkve. Prvo takó zborovanje se je vršilo v nekeem gosto naseljenem delu mesta.

NEMŠKO-FRANCOSKA DI-
PLOMATSKA ZVEZA

Berlin, Nemčija. — Sicer ste Nemčija in Francija, na papirju vsaj, še vedno v vojnem stanju, vendar se je zadnji teden sklenil med njima sporazum, po katerem boste stopili v diplomatske odnose. Francoski konzul bo prišel v Berlin, nemški v Vichy.

S SPOMOČJO ČEVLJEV PRI-
ŠLI BOLGARI DO MESA

Sofija, Bolgarija. — V Bolgariji sta se odpravila dva brezmesna dneva, na teden, katerega sta bila doslej v veljavi. To se je objavilo zadnji petek. Prišlo je do tega iz svojevrstnega vzroka. Prebivalstvu je primanjkovalo čevljev in, da se dobi usnje

Tokio, Japonska. — O novi japonski vladi, ki se je sestavila koncem zadnjega tedna pod načelstvom min. predsednika Tojo, trdijo tukajšnji listi, da nikakor ni tako bojaželjna, kakor jo slika tujezemstvo. Ako se bo Japonska vpletla v nove konflikte, pravijo listi, ne bo to edino nje krivda, marveč bodo k temu pripomogle tudi druge stranke.

Kako smer namerava pravzaprav zavzeti nova vlada, se ne more še ugotoviti, in tudi kratek nagovor, ki ga je imel Tojo zadnjo soboto, ni podal v tem oziru nikakega pojasnila. Dejal je le, da "na notranje moramo konsolidirati vojno zgradbo, na zunan pa moramo utrditi naše zveze z narodi", katerimi imamo pogodbe. — Sklepati bi se dalo iz tega, da bo Japonska bolj aktivno podpirala osiše in sodelovala z njim, vendar pa neki list k temu takoj dostavlja, da misli Japonska le na "obrambno vojno." To pa se lahko zopet razume, da ima dežela naperjeno ost proti Angliji in Ameriki, ko so njeni govorniki že ponovno trdili, da jo skušate ti dve velesili zadušiti, in da utegne biti zato prisiljena, braniti se proti njima.

Bodočnost bo pokazala, kam bo krenila nova politika Japonska.

Predstavite vašim prijateljem "Amer. Slovence" in jim ga priporočite, da se nanj naroče!

za nje, je vlada dovolila pobijanje živine. Na ta način bodo Bolgari dobili meso, ker potrebujejo čevlje.

Iz zaslužnjene domovine

Upori v Jugoslaviji se množe iz dneva v dan in vsi nazijski protiukrepi jih ne morejo zadušiti. — Otok Pag — najstrašnejše koncentracijsko taborišče. — V Črni gori se je osnovala narodna "vlada".

Četniki postavljajo
Novo bojno črto

(Tiskovna poročila jugoslovanskega poslanstva v Washingtonu).

Znano je, da so Nemci tudi v prejšnji svetovni vojni pošiljali "kazenske ekspedicije v Srbijo in po vsaki akciji poslale v svet poročilo da je "uporno gibanje enkrat za vselej zadušeno." Kako se je končalo, je vsem dobro v spominu.

Budimpešta, 8. oktobra. — V novih borbah med nemško kazensko ekspedicijo in srbskimi uporniki je padlo najmanj devetdeset oseb. Iz Beograda prihajajo poročila, da Nemci navzlic temu, da pobijejo po sto in sto Srbov, nahajajo na odločen odpor. V borbah od vasi do vasi se Nemci srečujejo z urejenimi četami, po sto in več mož. Velika skupina četnikov je napravila napad na neko vas v bližini reke Morave. V borbi, ki trajala nekaj ur, pravi madžarsko poročilo, so upornike "iztrebili". Beograjsko "Novo Vreme" pravi, da je pri tej priliki padlo 31 oseb, ranjenih je bilo 80 in ujetih 17.

Drugo poročilo pravi, da je v borbi pri Sikoli med močnimi od delki "komunistov in upornikov" ter "redno srbsko vojsko" bilo 27 "komunistov" ubitih in štirje ujeti. V poročilu se poudarja, da so uporniki imeli avtomobile, osebne in tovarne motocikle, kolesa, radio postaje in celo pisalne stroje.

London, 8. oktobra. — Reuter poroča iz Stockholma, da je srbski kmet, obtožen radi nedovoljenega nošenja orožja na sodišču izjavil, da Srbi smatrajo delo generala Nedića in njegovih pomagačev za delo plačanih nemških agentov.

Pri čiščenju neke srbske vasi so Nemci našli občinsko hišo vso pokrito z napisi proti Hitlerju in nacizmu.

Bern, 9. oktobra. — Po zadnjem poročilu iz Moskve so v Beogradu in Smederevu izbruhnili veliki nemiri v zadnjih 24 urah. Moskovski radio javlja, da je bil general Nedić prisiljen zapustiti Beograd, ker je ljudstvo med demonstracijami skušalo napasti zgradbo, v kateri je bival.

Zadnje poročilo pravi, da je položaj zelo napet ter da žene in otroci beže iz Beograda zaradi nemških groženj, da bodo Beograd obstreljevali. Nemške čete so stalno na obhodih po Beogradu in "na tihem" zapirajo ljudi. Kraj, kamor odpeljejo te ljudi ni znan. Nemci to mesto skrivajo iz strahu, da ne bi četniki skušali s silo osvoboditi ujetnike.

Moskva poroča, da so se zasedbene čete umaknile iz več kot polovice zasedenega ozemlja Južne Srbije, Bosne in Hercegovine v zamejstvo, pričakujejo pomoči.

Južnozahodno od Beograda so uporniki zavzeli Valjevo in tamkajšnje vojašnico z vsem orožjem. Upornike "vladue čete" so zajele 700 nemških častnikov in vojakov ter jih predale četnikom takoj po njihovem prihodu. Po drugih vesteh ruska letala sodelujejo z uporniki v tem gibanju in naletavajo na malo odpora. Bilo je nekaj napadov na prometna središča v severni Srbiji in so napravili veliko škodo med nemškimi četami, ki so hitele beograjski posadki na pomoč.

V južnem delu Črne gore se je osnovala narodna "vlada", ki je razglasila "neodvisnost Črne gore" in pozvala ostale dele Jugoslavije, naj se ji pridružijo. Predsednik nove "vlade" je neki univerzitetni profesor. Sedež je v Cetinu. Dve diviziji italijanskih fašističnih čet ste bili z dvema italijanskima planinskima polkoma vred popolnoma uničeni, ko ste poskušali zavzeti Cetinje. Italijanske čete so prišle iz Kotora. S prehrano je v tistih delih Jugoslavije, ki so pod upravo upornikov, mnogo boljše; zelo je olajšana preskrba z orožjem in strelivom po uspešnih napadih na velike pošiljke za zasedbene oblasti. Četniki so si prisvojili, kolikor so potrebovali, ostalo so uničili. Pri teh napadih so Nemci in Italijani prišli ob mnogo "materijala" in temu so sledili umiki zasedbenih posadk na "časne" lažje obranljive položaje.

Druge vesti iz nepokorjene
Jugoslavije

Grofa Bombela, znano zagrebsko osebnost, ki je zdaj v blaznici v Stenjevcu, so na policijsko strašno pretepli in ga vklebenega peljali skozi mesto.

Najstrašnejši koncentracijski tabor je na otoku Pag, kjer pridobivajo sol. Tam ujetniki delajo po ves dan brez vode. Samomori se množe, ljudje blazne, ker so po ves dan na koncu in brez vode.

Neka angleška radio postaja je javila, da je dr. Maček v koncentracijskem taboru v Keresincu, kar nasprotuje vestem, da so ga z ing. Košutićem odvedli v Nemčijo.

Mladen Lorković je prisostvoval proslavi nemško-italijanskega prijateljstva v Rimu in v govoru izjavil, "naj se Hrvatska bori na strani fašizma in nacizma".

Pavelićevo glasilo "Hrvatski Narod" poroča 7. avgusta:

"Zagreb, 5. avgusta. — V zvezi s komunističnim napadom na stražo vstaške vojne šole 4. avgusta t. l. so bili odkriti še drugi soudeleženci in intelektualni zasnovalci tega zločina. Predani so bili poroti potujočega hitrega sodišča, ki je 87 židov in komunistov obsodilo na smrt. Obsodba se je izvršila z ustrelnostjo. — (Dalje na 4. strani)

OBDOŽENI PETOKOLONSTVA V ČILE

V južnoameriški državi Čile so oblasti podvzele preiskavo v organizacijah, ki simpatizirajo z nazi, in pri tem se je vzel gornja slika, ki kaže uniformirane člane neke take organizacije.

Amerikanski Slovenec

Prvi in najstarejši slovenski list v Ameriki.
Ustanovljen leta 1891.

Izhaja vsak dan razen nedelj, ponedeljkor in dnévoj po praznikih.

Izhaja in tiska:
EDINOST PUBLISHING CO.
Naslov uredništva in uprave:
1849 W. Cermak Rd., Chicago.
Telefon: CANAL 5544

The first and the Oldest Slovene Newspaper in America.
Established 1891.

Issued daily, except Sunday, Monday and the day after holidays.

Published by:
EDINOST PUBLISHING CO.
Address of publication office:
1849 W. Cermak Rd., Chicago.
Phone: CANAL 5544

Naročnina:	Subscription:
Za celo leto \$5.00	For one year \$5.00
Za pol leta 2.50	For half a year 2.50
Za četrt leta 1.50	For three months 1.50
Za Chicago, Kanado in Evropo:	Chicago, Canada and Europe:
Za celo leto \$6.00	For one year \$6.00
Za pol leta 3.00	For half a year 3.00
Za četrt leta 1.75	For three months 1.75
Pesemena številka 3c	Single copy 3c

Dopisi važnega pomena za hitro objavo morajo biti poslani na uredništvo vsaj dan in pol pred dnevom, ko izide list. — Za sadnjo številko v tednu je čas do četrtka dopoldne. — Na dopise brez podpisa se ne ozira. — Rokopisov uredništvo ne vrača.

Entered as second class matter, November 10, 1925 at the post office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

Japonska

Japonska je bila pred nekaj tedni v zelo napetih odnosih s Zdr. državami in Anglijo. Zdaj se je ta napetost nekoliko omilila in zgleda, da se obe strani nekam potolažile. Ali ste se, ali pa le zahteva tako točna politika spornih strank, je točno težko ugotoviti. Kažejo pa razna znamenja, da je v interesu Japonske, kakor v interesu drugega tabora, to je Zdr. držav in Anglije, da ostane začasno med njimi pri sedanjem stanju.

Pred dvema mesecema so kazali Japonci neko izredno srborost. Ko so pa zasedli Indokino in s tem prišli do dobrih postojank, s katerih lahko v zraku kontrolirajo vso južno Kitajsko in še marsikaj drugega, so se vidno začasno zadovoljili. Zadovoljni pa niso in japonski načrti imajo v svojem programu vse kaj drugega, kakor samo to.

Ce pride do poraza Rusije ni dvoma, da se bo Japonska skušala okoristiti z vzhodnim obrežjem Sibirije, da zagotovi sebi bogate ribolove in po vrhu še marsikaj drugega. Pred tedni je gledalo, da bo nemški pritisk potegnil Japonce v borbo, toda japonska prekanjenost je odločila drugače. Japonci si mislijo: Čemu se podajati in nevarno igro, ko ni potrebno. V Kitajski smo gospodarji itak sami. Na jugu v Indokini smo dobili, kar smo hoteli. Kitajci nas ne bodo izrinili iz Kitajske, ker nimajo orožja. Angleška in ameriška pomoč je samo na papirju in v besedi. Zdaj je nam prvo potrebno, da konsolidiramo svoje postojanke, kamor smo zadnja leta stopili in se vsedli. Glede Rusije pa je položaj napram Japonski tak. Dokler jo gnjavi Nemčija, ni od ruske strani nobene nevarnosti. Če jo Nemčija zadavi, tedaj bo nam padla vzhodna Sibirija in vsa otočja v ribolovskih sferah kot zrela hrusha v pehar. Zakaj prelivati kri dokler jo ni potrebno. To je sedanja japonska politika. In zgleda, da se je bodo Japonci kar držali, dokler jim kaj drugega ne zaide v njihove politične štrene. S stališča hladnega računanja, so Japonci kar v pravem.

Anglija in Združene države pa na drugi strani tudi ne žele kakšne borbe v Pacifiku. Zlasti ne sedaj, ko je potrebna vsa pozornost v Atlantiku. Dokler se Japonci ne približajo preveč vzhodni Indiji, kjer so zaloge gumija in drugih surovin, je anglosaškemu svetu malo mar za Japonsce. Pomoč seveda nudijo Kitajcem v materialu, zakaj drugega pa ni smisla, da bi sami posegali po kostanj v žerjavico. Tako bo te zimske mesece najbrže ostalo na Daljnem vzhodu pri sedanjih politikah. Preobrat v tej politiki pa bo takoj nastal ob vsakem slučaju spremembe ruske usode v sedanji borbi. Če se bo ruski orjak zgrudil, tedaj bodo Japonci planili kakor šakali na Vzhodno Sibirijo. Branili jo ne bodo ne Amerikanci ne Angleži. Mor da bi jim bilo celo prav, da si najdejo Japonci svoj prostor v severnih krajih, mesto da škilijo doli proti jugu, proti Vzhodni Indiji in Avstraliji. Tako je, kar je enemu v škodo je drugemu v korist, tako poteka politika že od nekdanj in bo še precej časa, dokler se človeštvo ne znajde v svetovni federaciji, kjer ne bo imela več pomena za noben narod osvajaalna politika.

Ker je Japonska v zadnjem desetletju dobila obsežne teritorije, ki bi jih v borbi s kako velesilo težko kedaj dobila, ni verjetno, da bodo Japonci šli v kako večjo borbo v Pacifiku. Obenem pa zgleda, da se Japonska zaveda, da je točasno v zelo zaželenem položaju. Potrebujemo jo obe stranki. Nemci jo potrebujejo v Pacifiku, da z njo balancirajo proti Ameriki in Angliji. Slednje dve jo pa potrebujejo, za slučaj, da bi Rusija izšla iz te borbe premočna, da bi nekdo stal za ruskim hrbtom z močno pestjo. Tako je Japonska v položaju, v katerem ji ponujajo roko na vseh straneh, s komurkoli bi hotela. Ta položaj se bo pozneje seveda spremenil, ko pride do zmage na tej ali oni strani. Potem se bo morala tudi Japonska odločiti le za gotovo stran.

To je momentna točasna japonska politika na Daljnem vzhodu. V daljni bodočnosti bo seveda vse drugače. Zanimivo je kar prerokujejo nekateri modroslovci. V rumenem plemenu se že dolgo govori v svetu in ni izključeno, da pride nekega dne do neke vzajemnosti med Kitajci

in Japonci. Angleški zgodovinarji in proučevalci politične, gospodarske in kulturne zgodovine sicer verujejo, da pride do nekega panazijskega gibanja v bodočnosti, so pa mnenja, da bo vzelo najmanj pet sto let, predno se bo posrečilo orientirati kitajsko narodno zavest v to smer. Imajo prav ali ne, se danes ne da še ugotoviti. Svoje mnenje pač postavljajo na počasen političen razvoj kitajskega naroda v preteklosti. Kitajci res sprejemajo napram belim narodom zelo počasi razne spremembe in novotarije. Toda če pride kedaj do tega, da bodo začela rumena plemena delovati skupno, napram drugim plemenom, tedaj bo nebo žarelo od silnega požara, kakršnega človeška družba še ni videla.

RAZNE NOVICE IZ LA SALLE

La Salle, Ill.

Pred dobrima dvema mesecema sta se rojaka Mr. in Mrs. John in Anton Ovnik preselila s hriba v dolino, kjer imata na Sterling streetu svojo hišo. Prvo hišo, v kateri sta živila lepo dobo let, pod št. 1162 N. Gooding St., sta pred dvema mesecema prodala. Sedaj torej živita ta dva prav sredi med Slovenci na Sterling streetu. Sedaj hočeta to hišo od znotraj vso preurediti, da bo odgovarjala potrebam in njih okusu. Ze sedaj sta oba jako pridno na delu in oba se razumeta vsak na svojo stroko dela. Ta dva rojaka sta velika dobrotnika slovenskih katoliških ustanov, itd. Bog ju živi med nami v dolini!

Dne 2. oktobra sta bila poročena v slovenski cerkvi sv. Roka Mr. William Gregorich in Miss Anne Narbic. Poročali so jih Father Joe Čagram. Ženin je sin dobrih slovenskih staršev Mr. in Mrs. Louis Gregorich, ki žive na Crockettville. Oče je celo direktor Oglesby State banke, a nevesta je pa hčerka Mr. in Mrs. John Barbich iz 244 East Third St., Oglesby, Ill. — Želim jima vso srečo v novem stanu. Bog z vama in srečna bodita!

Mr. Louis Ahčin, pevec cerkvenega pevskega zbora sv. Roka, se je zdrav zopet povrnil iz bolnišnice na svoj dom in je zopet pri svojem delu. Slovenski fantje, ki služijo Strica Sama, so prišli za nekaj dni na obisk k svojim staršem. Prišli so Adolf Furlan, Henry Furlan in Frank Struna. — Fodravljenci fantje!

Slovenske mlade družine je zadnje čase pridno obiskoval tista kljunasta ptica, ki ji pravijo storklja. Pri družini Mr. in Mrs. Ludvig Lusina, na Garfield Ave., na hribu se je mudila 23. septembra in jim za spomin pustila sinčka. — Pri družini Mr. in Mrs. Rab Mecane se je oglasila 26. septembra, pri družini Mr. in Mrs. Geo. Ludner pa 29. septembra. Pri obeh družinah so dobili od nje v dar luštne fantke. Mrs. Mecane in Mrs. Geo. Ludner so se poprej pisale Bildhaver, katerih starši žive doli na vzhodni strani pri Tretji cesti na št. 78. — Vsem tem mlajšim iskrene častitke in pa, da bi bili malčki zdravi in pridni kot so starši, pa bo vse dobro!

Po opravih sem se zadnje dni mudil malo v Mr. in Mrs. Joe Ajsterjevi gostilni tam doli

pri Tretji cesti. Prostori so vsi preurejeni in moderni. Zato se vam ta prostor priporoča. Pijača je tam dobra in jed okusna. — Prav tako je gori v Shutting Parku, ali v Napples Garden pri Mr. in Mrs. Joe Gregorich. Mož je svoje gostilniške prostore vse preuredil in sedaj izgleda jako moderno. Tudi on se vam priporoča. Rojaki, ko prihajate v La Salle, obiščite ga in dobro boste postreženi z jedjo in pijačo. Oba sta jako prijazna do rojakov Slovencev in se rada kaj pogovorita.

Vsem rojakom ki berejo ta naš slovenski pionirski list pa najlepše pozdrave. Želim pa tudi, da list drugim priporočite.

Vaš zastopnik.

SPOMINI NA MEDENO NEDELJO

Milwaukee, Wis.

Naj nekoliko sporočim cenjenim čitateljem Amer. Slovenca, kako je bilo v nedeljo 5. oktobra v Lemontu na medenem pikniku. Rečem in potrdim, da je bilo prav lepo. Vožnjo smo imeli kar najbolj fajn, to pa zato, ker nam je dal Bog za to nedeljo izredno lepo vreme. In toplo je bilo ter prepričana sem, da so bili vsi zadovoljni. — Tam gori na hribu pri Lurški groti je bila peta sv. maša, med katero so peči pevci iz La Salle, Illinois. Peči so prav lepo in vsa čast jim ker so se zares potrudili, da so tako slavnost še povzdignili. — Pa tudi vse drugo je bilo tam v Lemontu prav lepo.

Ker sem imela ravno priložnost, sem stopila še tja k našim slovenskim č. sestram. Tudi one imajo zelo lepo vse vrejeno. Imajo prav lep nov dom in še zlasti se mi je dopadla njihova cerkev.

Proti domu grede, pa smo se ustavili v Mundelein, Ill., kamor so se preselili naš mil. g. škof Samuel A. Stritch. Tudi tam je silno lep kraj in smo videli jako veliko zanimivega.

Mr. in Mrs. Anton Perme, so se pred enim mesecem in pol preselili iz Eveleth, Minn. v Milwaukee, Wis., k svoji hčeri Mary, poročeni Zupančič. Pragejo, da bodo za stalno tukaj ostali. — Mr. in Mrs. Perme so živeli celih 42 let v državi Minnesoti. Njuni otroci so že bili vsi poprej nekoliko let v Milwaukee in sedaj sta že onadva semkaj prišla. Onadva sta tudi obhajala dne 7. oktobra štiridesletnico svojega zakonskega življenja. Za to priliko so jim otroci priredili prav lep suprajz party. Obadva

sta še vedno čvrsta in zdrava. Vel ki ju poznajo jima žele še mnogo let, zlasti zdravlja in zadovoljstva. Bog vaju živi!

V tovarni pri Chambell kompaniji se je močno ponesrečil in pobil Mr. Joseph Kodrich, zet pokojnega Johne Možeta. Padel je z visokega in je le sreča, da

se ni ubil. Pobit je močno na nogi in je bil nekaj dni v bolnišnici, sedaj je pa že doma, pod zdravniško oskrbo. Nogo ima še v gipsu. Prijateljski obiski mu bodo prav gotovo dobrodošli. Želimo mu ljubeza in trdnega zdravlja! — Pozdrav vsem čitateljem in naročnikom

R. D.

RAZNOTEROSTI

KAKO VLIVAJO VOJAKOM FOGUM ZA BOJ

Ce so v prejšnji svetovni vojni hoteli vojakom pred kakšnim večjim naskokom vili potrebnega poguma, da bi bolj zanesljivo pogнали sovražnika iz njegovih strelskih jarkov, so jim dali piti ruma. To so tedaj smatrali za neuspešnejše in najučinkovitejše sredstvo za dosego uspehov na bojnem polju. Naši vojaki, ki so tedaj prelivali svojo kri na tujih bojiščih, vam bodo to lahko potrdili. V sedanji vojni, ki prav gotovo ne zahteva nič manj poguma in junaštva, pa so se začeli posluževati nekega drugega sredstva, da bi vojaki na bojišču z večjim preizidom gledali smrti v obraz. To novo sredstvo se imenuje "pervitin" in ga dajejo vojakom v tabletah, torej v obliki, ki današnjim iznajdljivim časom še najbolj ustreza. "Pervitin" najvleje vojaku pri naskoku telesne moči in korajže. Vojakom dajejo te tablete le tedaj, kadar je na vrsti kak hujši vojaški spopad, pa tudi tedaj ne vsem od kraja, pač pa samo tistim, o katerih dvomijo, da jim ne bi pri naskoku upadel pogum in o njih mislijo, da nimajo nič več potrebnega vojaškega duha. Nevtrastenikom pa je takšno sredstvo za vlijanje poguma prepovedano dajati. Vojak, o katerem se zdi, da mu bo med naskokom padle srce v hlače, dobi na dan eno do tri tablete "pervitina".

PADALCI NISO "NOVOST" SEDANJEGA STOLETJA

Na splošno prevladuje prepričanje, da je šele sedanja vojna prinesla tudi to novost, da se sovražnikovi oddelki lahko nenadno spuste s padali nasprotniku za hrbet in tako prinesejo dokaj neprijetno presenečenje, posebno, če takšna vojska začne obilneje deževati. Vseh novosti pa le ne smemo pripisovati na račun iznajdljivosti sedanje vojne, tako tudi ne padalcev, kakor dokazuje neko pismo, ki ga je znani izumitelj Benjamin Franklin pisal nekemu svojemu prijatelju l. 1783. V njem pravi nekako tako-le:

"Eden uspehov tega bo morda, da bo prepričal vladarje, da so vojne sama neumnost. Zda niti najmočnejši med njimi ne morejo povsem zavarovati svojih dežela. Kajti, kje na svetu je danes takšen knez, ki bi mogel povsod v svoji deželi postaviti toliko vojaštva, da bi jo lahko uspešno branil pred številno sovražnikovo vojsko, ki bi se vsula iz oblakov in ki bi naredila neizmerno škodo, preden bi bilo mogoče zbrati potrebne vojaške

sile, ki bi te padalce polovile?" Iz tega pisma se torej jasno vidi, da padalci niso izum sedanjih časov, čeprav so njihovi oddelki v tej vojni prvič resnično nastopili, pač pa da so na takšno vojsko, ki bi izvedla svoj napad iz oblakov, mislili že v tistih davnih časih, ko je živel fizik Benjamin Franklin, torej že v drugi polovici osemnajstega stoletja.

NOV PRITISK NA JUDE V BERLINU

Berlin, Nemčija. — Proti tukajšnjim Judom so bile te dni izdane nove stroge odredbe. Prva med temi je, da je bila razpuščena judovska kulturna organizacija, ki je prirejala za Jude gledališke predstave in koncerte, ter je bilo nje osobje poslano na delo v tovarne, na ceste in podobno. Dalje je bil groceristom izdan ukaz, da ne smejo Judom prodajati zelenjave in sadja. Kakim 2.000 judovskim družinam je bilo naročeno da se imajo pripraviti, da zapuste svoja stanovanja, in pri tem morajo natančno navesti vso svojo osebo lastnino. Kje jih bodo nastanili, se ne ve, bržkone pa v kakih skupnih bivališčih. Tako so pred kratkim zaprli dve judovski sinagogi ter jih napolnili s slamnjačami, najbrž ravno v to svrhu, namreč da bodo tam nastanili Jude.

Predstavite vašim prijateljem "Amer. Slovenca" in jim ga priporočite, da se nanj naroče!

DEFENSE BOND QUIZ

Q. Just what is inflation and how can it be minimized?
A. Inflation is a decrease in the buying power of the dollar caused by a rising cost of living. This, in turn, is brought about by a heavy public demand, resulting from a rapid increase in the national income, for things which cannot be produced in large enough quantities. Every citizen can help minimize inflation by buying Defense Bonds and Stamps.

Q. How can I get cash for my Defense Savings Stamps if I should need to redeem them?
A. Go to any post office.
Note. — To buy Defense Bonds and Stamps, go to the nearest post office, bank, or savings and loan association; or write to the Treasurer of the United States now are on sale at most retail stores.

Dogodki

med Slovenci po Ameriki

Slovenski minister Dr. Fr. Snoj in g. Dr. Boris Furlan v Chicagi

Chicago, Ill. — V četrtek ste nas obiskala odlična gosta g. F. Snoj, slovenski minister v jugoslovanski vladi in g. Dr. Boris Furlan. Prišla sta v spremstvu g. L. Jurjovca, blagajnika JPO katere uradniki so imeli v četrtek zborovanje v Chicagi. G. minister Dr. Snoj in g. Furlan bosta za par dni ostala v Chicagi, nakar se povrmeta nazaj proti vzhodu. Njunega obiska smo se zelo veselili in želimo obilo uspeha pri delu za trpečo staro domovino.

Zrtev avtomobilske nesreče

Cleveland, O. — V petek 10. oktobra zvečer je bila zadeta od nekega avtomobila rojakinja Alberta Chervan, rojena Mlakar. Takoj so jo odpeljali v Emergency Clinic bolnišnico, kjer je pa v nedeljo 12. oktobra zjutraj podlegla poškodbam. Stanovala je na East 1189th St., stara je pa bila 28 let. Doma je bila iz Velikega potoka pri Ljubljani in je prišla v Ameriko pred 17. leti. Zapušča eno hčerko in polbrata, v Fredericktown, Pa., pa sestro Jennie Budosevic.

Še en grob v Clevelandu

Cleveland, O. — Po daljši boleznii je tukaj umrl mnogim poznani John Spehek, iz Arcade Ave. v starosti 61 let. Pokojni je zadnjih 18 let vodil grocerijo. Tukaj zapuša so-progo Marijo, rojeno Vihtelic, ki je doma z Vrhniko. Dalje zapuša tri sinove, eno hčer, brata in več drugih sorodnikov. Doma je bil iz vasi Hojče, fara Sv. Gregor, kjer zapuša tri polsestre. Bil je ustanovitelj Slovenske Dobrodelne Zveze in nje prvi tajnik in ter soustanovitelj Slovenske narodne čitalnice. Pokopan je bil v četrtek 16. oktobra iz cerkve Marije Vnebovzete na Calvary pokopališče.

Nov grob v Penni

John Kun, Pa. — Tukaj je v soboto 11. oktobra umrl rojak Valentin Koritnik, v starosti 64 let. Doma je bil iz Polhovca gradca, po domače Jelovčnikov. Zapuša ženo in pet hčera.

Veseli dogodki

Cleveland, O. — Pri družini Mr. in Mrs. Anton Golč, na Lindberg Ave. so povasovale prijazne vile, rojenice in jim pustile za spomin luštnega fantka prvorojenca. Materino deklško ime je bilo Molly Recher. — Prav tako so se ustavile tudi pri družini Mr. in Mrs. Arthur Jarc in tudi tam podarile krepkega sinčka prvorojenca. — Prijatelji v obeh slučajih častitavo!

— Ali ste že kaj prispevali za ubogo trpečo staro domovino? Ako še ne, položite čimprej mal dar, domovini na altar!

IZVEN POMOČI

(311)

(Metropolitan Newspaper Service)

Napisal: Edgar Rice Burroughs

Ko sta mlada leva hotela napasti, je Kuala stisnila k sebi Tommyja in zbežala.

Kmalu je močna opica zagnala dečka na visoko vejo, katere se je oprijel.

Hitro je tudi opica splezala za njim na vejo.

Nato ga je vlekla in porivala vse višje in višje na drevo, visoko gori, kamor ni mogla pomoč njegovih levov.

NEDELJSKI KOTIČEK

J. M. Trunk.

TEDENSKI KOLEDAR

26. Nedelja — 21. pobink.
27. Ponedeljek — Frumencij
28. Torek — Simon in Juda
29. Sreda — Narcis, škof
30. Četrtek — Marcel in Kasijan
31. Petek — Volbenk
1. Vsi sveti

ČETRTRA NEDELJA V OKTOBRU

NEDELJA.

"Kdor se dotakne smole, se z njo umaže."

(Sirah, 1, 13, 17).

Z vsemi strastmi se moreš boriti in premagati jih boš. Povsem drugače pa je s strastjo nečistosti. Prenevarjen sovražnik je, da bi se z njim boril iz oči v oči. Tu je le ena pomoč: beg! Beži, ne le pred strastjo samo, beži pred vsem, kar te more v strast vabiti in izvabiti.

Ako hočeš ohraniti tvojo dušo čisto, ogibaj sa vsakega nevarnega občevanja. Ogenj in slama ne gresta skupaj. Ogibaj se družb, iger, zabav in karkoli je, če preti nevarnost. Tisočeri so se smatrali sami za dosti krepke in močne in so pogreznili v nevarnosti. Proč s knjigami, naj se imenujejo karkoli hočejo, ki nastavlajo čistosti skrivne zanke. Čistost je najbolj nežna cvetlica. Strupen duh, ki veje iz vsake srani takih knjig, jo otrovi, zastrupi, preden zapaziš. V ogenj z njimi, drugače boš ti gorel. Prebiraj pa spise, ki te poučujejo v dolžnostih tvojeja stanu, da postaneš strokovnjak. Boj se mehkužnosti in prevelike čutnosti, bodi zmeren v jedi in

pijači. "Ne vpijanite se z vinom, v katerem je nečistost (Efez. 5, 1, 8)"

Pred vsem pa delaj, delaj ves dan, marljivo delaj brez prestanka. Ako hudič nečistosti ne najde prostega časa, je že s tem premagan.

Ker pa sam ne moreš premagati tega strašnega sovražnika, zveži se z božjo vsemočnostjo. Moli. Moli vsak dan. Moli k materi Gospodovi. Pri nogah te Device rastejo lilije. Vzdihi ob času izkušnje in spomni se neugasljivega ognja v peklu. Edina ta strast je spravila v peklenski ogenj največ ljudi, več ko vsaka druga strast, ali vse strasti skupaj. Boj se, da se tudi s teboj ne zgodi enako.

Ta čednost zahteva najhujše borbe, pa je je vredna. "O kako lep je čist rod v svoji svetlobi! Njegov spomin je večni, ker je spoznan pred Bogom in pred ljudmi. Ako je pričujoč, ga posnemajo, kadar se pa o čem odtegne, po njem hrepenijo. Kronan obhaja vekomaj zmago, ker je zmagal boj za plačilo neomadeževanih (Mdr. 4, 1)".

ZAGORJE PRED 200 LETI

10. marec pred 200 leti je za razvoj Zagorja tako važen dan, da ne moremo molče preko njega. Kajti tega dne se, kolikor je doslej znano, prvič uradno omenjajo zagorski podzemski zakladi, od katerih je še vedno odvisno vse bitje in življenje Zagorja z njegovo širšo okolico. Z večjim razmahom industrije na Kranjskem se je pokazalo, da les ne zadošča več njenim potrebam na eni strani zaradi njegove velike potrebnosti, na drugi strani pa so spoznali: če pojde tako, dalje z izkoriščanjem lesnega bogatstva, bodo naši gozdovi v doglednem času uničeni, posebno ker istočasno niso skrbeli za sistematično gozdovnanje. Cena lesa je poskočila in pričeli so že v XVII. stoletju misliti, ali ga ne bi bilo mogoče po vzgledu inozemstva nadomestiti s premogom.

Po regulaciji Save med Litijo in Radečami je dobil rudarski strokovnjak Anton Hauptmann nalogo, da pregleduje letno iz-

vršena regulacijska dela, ob enem pa naj tudi poroča o raznih najdiščih rud, ki so v neposredni bližini Save, tedaj najboljšega promotnega sredstva. Poleg poročila o litjskem svinčenem rudniku je poročal mož 10. marca 1740. o zagorskem premogu: "Omeniti moram, da so pol ure od reke Savi pri vasi Zagorju večje plasti premoga skoraj na površini zemlje in se raztezajo daleč proti severu. Ako bi ljudje poznali uporabnost premoga, bi imeli od njega velike koristi, ker ga je lahko pridobivati, naložiti na voze, pripeljati do Save ter ga po njej prevažati v razne kraje. Uporabnost tega premoga se je pokazala med regulacijskimi deli ob Savi, ki je mnogo izdatnejši kakor lesno oglje. Mešan z njim v razmerju 1:2 bi bil uporaben v kovačnicah, predvsem v krajih kjer ni mogoče dobiti oglja. Uporaben bi bil tudi v zasebnih stanovanjih kot kurivo, čeprav oddaja duh po žveplu, ki pa ni

Na svojočasno povabilo Anglije se je več ameriških prostovoljcev javilo za službo v britanskem civilnem tehniškem koru. Na gornji sliki se vidi ena teh skupin, ko dobiva svojo opremo.

škodljiv človeškemu zdravju."

Kmalu zatem je zanimanje za premog postalo živahnije in začela se je borba za posest premogovnih ležišč v Zagorju. Že 1755 je dobil uradno dovoljenje za odkop baron Henrik pl. Raigersfeld, svetnik ljubljanske gubernijske reprezentance, znan kot sodelavec za izgraditev vlačilne poti ob Savi med Zidanim mostom in Litijo. Njegovo delovanje ni trajalo dolgo, kajti 1760 ga je prehitela smrt. Naslednji lastnik baron pl. Pillichgraz je 1776 prevzel opuščeni premogovnik. Na ozemlju med St. Lambertom in Čemšenikom si je 1771 pridobil dovoljenje za izkoriščanje premoga Franc Jožef Klinc. Na kompleksu Vilni si je 1777 pridobil enako dovoljenje Jakob Anton pl. Wintershofen, nekako v središču Zagorja. To so bili prvi začetki izkoriščanja našega podzemnega bogatstva, vendar so vsi ti poskusi bili prehodnega značaja, kajti dotedanji zakupci niso bili nikaki rudarski strokovnjaki. Šele z nastopom Leopolda Ruarda, lastnika gor-njinskih plavžev, je nastopila nova doba v zgodovini zagorskih premogovnikov. Leopold Ruard si je pridobil v letu 1795—96 tri jamske mere, ki jih je imenoval: Leopold, Terezia in Johanna. Iz teh treh jamskih mer je leta 1796 pridobil 2730 stotov premoga, od katerih je 226 porabil sam za svojo industrijo, 25 jih je podaril ljubljanskim kovačem za poizkušnjo, 388 stotov je prodal na drobno, 1000 stotov pa je oddal tekstilni tovarni na Selu pri Ljubljani. Lastniku te tovarne Desselbrunnerju je bila tovrnina predraga, pa je sam zaprosil za jamske mere med Medijo in Zagorjem, kajti v svoji tovarni je rabil mnogo goriva. Ali se mu je to posrečilo, ni mogoče dognati.

V tem času je bila v teku velika propagandna akcija za varčevanje s lesom. Z razglasom z dne 11. maja 1796 je bilo obljubljenih 100 zlatih dukatov za nagrado onemu, ki bi poceni preskrboval tržaške pre-

bivalce s premogom. Vojašnice in državni uradi so prejeli naročilo, da si preskrbe železne peči, katere bi bilo mogoče kuriti s premogom. 19. junija 1800 je bilo na seji ljubljanskega rudarskega sodišča podano poročilo, da je v deželi na milijone statov premoga, katerega bi mogli po Savi prevažati z majhnimi stroški. Bil bi cenejši kakor les, katerega je vedno manj in je za malega človeka v ceni skoraj že nedosegljiv. 18. julija istega leta je bil izdan cesarski ukaz, da morajo uporabljati premog kot kurivo tudi v državnih poslopih v provinci. Prav tako se je pričel premog zasebnikom, čes da ga je v Zagorju dovolj. Nastalo pa je vprašanje, kako naj bi se vršil prevoz, ker je primanjkovalo savskih ladij.

Istočasno kakor Desselbrunner je postal pozoren na zagorski premog tudi ljubljanski magistrat, ki je 1799 zahteval, da se mu podelijo odkopi Leopolda Ruarda. Magistrat se je hotel polastiti že deloma urejenih odkopov, ker je komisija, sestojeca iz rudarskega sodnika župana in drugih uradnikov našla 2. julija na delu samo enega rudarja, Lovrenca Kimovca. Rudarja so vprašali koliko časa Ruard že ne obratuje. Kimovec vprašanja ni dobro razumel, ker je samo župan govoril slovensko, in ni dal odgovora, ki bi bil Ruardu v prid. Magistratna komisija je rudarja odslovila, za delo pa je v svojem imenu najela dninarje. Proti temu se je Ruard seveda pritožil na rudarsko oblast z energičnim protestom. V tožbi je navedel, da so njegove rudarje enostavno prepodili in jih nadomestili s svojim delavci. Za dotedanje delo pa je že porabil 1500 forintov, mnogo premoga pa da je podaril za razne poizkuse o uporabnosti premoga pri topljenju in kovanju železa. Za vse gmotne žrtve sedaj nikakor

ni zahvala to, da se mu njegove jame odvzamejo. Poudarjal je, da je magistrat na ta način hotel priti do kuriva za svoje opekarne na prav ceneni način. Ruardovi pritožbi je oblast ugodila, ker že 13. septembra naznanja sporazum z magistratom, iz katerega je razvidno, da mu ne prepušča samo gotovih količin premoga za opekarne, ampak tudi, kolikor bi ga sicer še rabil. Obenem prosi za podelitev jame sv. Barbare v Tomkovem hribu in Františkove jame v Čilenjovem vrhu. Ti dovoljenji je sicer dobil toda magistrat je zavzel odklonilno stališče proti vsakemu nadaljnjemu podeljevanju jamskih mer L. Ruardu, ker je tudi sam interesiran na raznih točkah. 10. oktobra je dal magistrat na protokol, da se želi z Ruardom sporazumeti glede cenene dobave premoga za ljubljanske prebivalce in mestne opekarne; pripravljen je pa tudi prevzeti proti odškodninam eno jamo. Na razpolago naj bi mu bili dve ladiji in zgradila bi se mu vozna cesta od rudnika do savskega nakladnišča. Sporazum sta podpisala ljubljanski župan Kokail in Leopold Ruard. Kolika časa je pogodba veljala, ni znano. Kljub vsestranski propagandi se premog pri prebivalcih nikakor ni mogel uveljaviti. Največja krivda je bila v pečeh, ki niso bile pripravne za kurjenje s premogom.

Zanimanje ljubljanskega magistrata za zagorske jame je jelo počasi pojemat, zato pa je tem večje zanimanje pokazala država. Na vprašanje erarja z dne 23. oktobra 1800, če bi je bil Ruard pripravljen odstopiti rudnik, je ta izjavil, da ga odda za ceno 3500 forintov, kolikor je doslej imel stroškov. Zase bi obdržal le zalogo 12 do 15 tisoč stotov nakopanega premoga in dovoljenje in kovanju železa. Za vse gmotne žrtve sedaj nikakor

Kupčija je bila skienjena in država je uporabljala premog predvsem za novo zgrajeno steklaro, ki je bila prva v mo-narhiji zgrajena kot vzorec za kurjavo s premogom. Pri tej priliki je država zasedla tudi še nekaj prostih jamskih mer.

Kot zasebnik se v zgodovini zagorskega rudnika omenja baron Daniel pl. Wolkenberg, ki je 1802 dobil jamsko mero v Vinah. Istega leta je bila podeljena jamska mera med Podkrajem in Lokami Josipu Pinhacku, ljubljanskemu kamoniku in tovarnarju modre galice. Naslednje leto je dobil njegov brat Karl jamski meri v Spodnjih Zavinah in pri Lokah, kjer sta nato zgradila tovarno za galico, katere so mnogo rabili v takratnih vinograh-ljih v Zagorju in okolici. (Bakre-no rudo so pridobivali pri Va-čah.)

Leta 1807 je bila država glavna odjemalka premoga v Zagorju. Tega leta je bila produkcija sledeča: država 30.015 stotov, Ruard 85 stotov, Wolkenberg 1800 stotov, K. Pinhack 6000 stotov, skupaj 37.900 stotov. Od tega je stek-larna sama porabila približno 28.000 stotov.

Za časa okupacije je prišel premogokop pod francosko upravo, kar pa v njegovem razvoju ni zapustil vidnejših sledov. Znan je razglas francoske uprave, ki poziva delavstvo k disciplini in pokorščini. Pri odkopih, ki so bili prej pod avstrijsko državno upravo, se je spremenilo samo ime v "L'ad-ministration des mines" z glav-nim ravnateljem "le directeur en chef des mines"; sicer je pa ostalo vse pri starem. Iz raz-nih vzrokov je pričelo zagor-sko vinogradništvo propadati, z njim pa tudi tovarna modre galice na Lokah. Brata Pinha-eka, ki sta sicer ustanovila del-niško družbo za svoje podjetje in s tem povečala obratno glav-nico za 5000 forintov, nista mogla obdržati svojih posesti, marveč so jih na dražbi prodali. Kupil jih je v celosti Janez Schwarz. Ta je tri leta pozneje kupil tudi od države vse njene posesti s steklaro vred za ceno 10.600 forintov. Na ta na-čin je združil vso posest pod e-notno upravo.

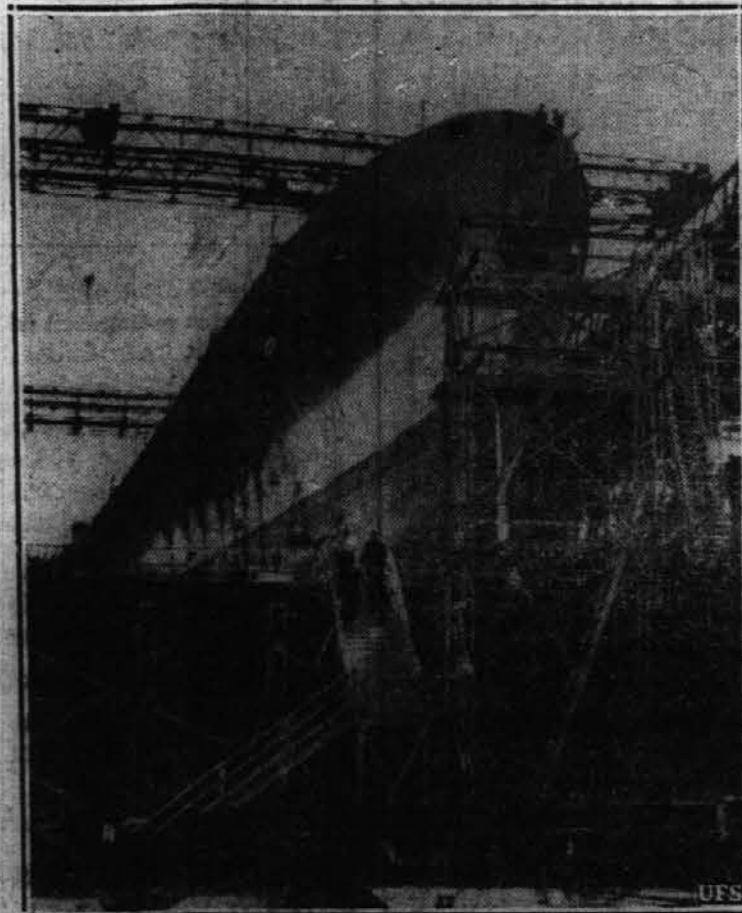
Tudi sedaj si je premog le počasi pridobival veljavo. Pre-važali so ga ne le po Savi, tem-več tudi po cesti preko trojan-skega klanca na težko nalože-ni parizarjih. Schwarz ni bil dolgo lastnik svojih possti, kajti težko je bilo tedaj vzdr-žati, zato je 1839 prodal do-mala vse Viktoriu Ruardu, si-nu pravega utemeljitelja za-gorske premogokopne indu-strije. Ta je 1840 prodal vsa svoja rudniška posestva, kakor tudi druge svoje posesti izven Zagorja svojemu tastu Jožefu Atzlu, sila podjetnemu člove-ku, ki se mu je posrečilo zdru-žiti v svojih rokah vso nekda-

njo državno in skoro vso za-sebno rudniško posest v Za-gorju in okolici. Jožef Atzl je imel velikopotezen industrijski načrt za kar mu je bil potre-ben večji kapital. Poiskal si je družabnikov in leta 1842 je u-stanovil delniško družbo "Ge-werkschaft am Savestrome zu Sagor", kater je bil prvi teh-nični ravnatelj in vrhovni vo-dja. Sedaj je mogel ustanoviti nekdaž zelo znano zagorsko cinkarno in svinčarno. Ob pri-likih obiska cesarja Ferninanda v Ljubljani 1844 je zagorska cinkarna razstavila nezgorli-vo glinico in opeko cinkovo svetlico, cinkovec svinčeno ru-do in svinčene kose, o katerih se je oblast zelo pohvalno izra-zila.

Do pravega pomena je pri-šel zagorski premogovnik šele ob dograditvi južne železnice 1849, ko je bila dana možnost prevažanja tudi večjih količin v razne kraje. Železnica sama je postala poglavitna odjemal-ka. Produkcija se je večala iz dneva v dan, da se je pokazalo nujno potrebno zgraditi ozko-tirno železnico od obratov v Toplicah do železniške posta-je, kar se je tudi zgodilo leta 1864. Dne 1. junija 1880 je družba "Gewerkschaft am Sa-vestrome zu Sagor" likvidirala in lastnica je postala za dva in pol milijona francoskih fran-kov Trboveljska premogopna družba. Pod upravo te družbe je doživel zagorski rudnik velikianski razmah. Naprave v ro-vih so se modernizirale, zasve-tila je električna luč, zgradili so normalnotirno progo do po-staje, novo separacijo in dru-go. Produkcijski višek je dose-gel rudnik leta 1929. Splošna kriza je prizadela tudi zagor-ski rudnik. Črne dni so doživlja-li z rudarji vsi prebivalci. Sta-ru premogovna ležišča so veči-noma izčrpali, za nove investi-cije pa ni bilo rentabilnih iz-gledov. K sreči je bilo vodstvo zagorskega rudnika ta čas v ro-kah večšega rudarskega stro-kovnjaka ravnatelja inž. Bis-kuskega, ki je posvetil vso spo-sobnost rešitvi nadaljnjega ob-stanka rudnika za daljšo dobo s tem, da je našel silno bogata ležišča premoga odlične kakovosti. V ta namen je družba žrtvovala velike investicije. Do vpada nazijev v Jugoslavijo je uspešno vodil vsa dela za raz-širitev rudnika ravnatelj inž. Aloiz Kolka.

Listen to
PALANDECH'S
RADIO BROADCAST
Featuring a Program of
YUGOSLAV FOLK MUSIC
Every Saturday, 1 to 2 P.M.
STATION WHIP
1520 kilocycles (Top of the Dial)

NOVA LADJA V GRADNJI

Najnovejša ameriška 35.000-tonska bojna ladja Massachusetts, ki se gra-di v delavnici v Quincy, Mass., in je že skoraj dogotovljena.

ZLATA KNJIGA

ki smo jo izdali za petdesetletnico

"Amerikanskega Slovenca"

je s stališča slovenske zgodovine in drugače nad-vse zanimiva knjiga. Vsaka slovenska hiša bi jo naj imela v svoji hiši. Naročite jo, **50c** stane samo

Kdor pa želi naročiti tudi Spominsko knjigo ki je bila izdana za štiridesetletnico "Amerikan-skega Slovenca" pred desetimi leti, katerih ima-mo še nekaj na roki, tak dobi obe skupaj, to je Spominsko knjigo od 40 letnice in se-danja Zlato knjigo, obe za samo **75c**

Naročila sprejema:

Knjigarna Amerikanski Slovenec

1849 W. Cermak Road,

Chicago, Illinois

Slika je bila poslana iz Berlina in pojasnilo o njej pravi, da kaže neki kraj, ki ga je zasedlo nemško vojskstvo na vzhodnem bojišču. Razbito poslopje dokazuje, da je morala vojna furija v resnici divjati tod-mo.

Paul Keller

"Hubert"

ROMAN IZ GOZDOV

V tem je imel prav, in sedaj sva v miru korakala do "Grozda". Ta mali prepriček mi je po zadnjih urah, ki so me silno pretresle, prav dobro del. Biserna vrečica življenja je bila zopet enkrat sirovo zmajana.

In tresli smo jo še, ko sva prišla k "Grozdu". Ena dvojčica je stala na hišnem pragu in se smejala z vsem obrazom; bila je tako jasna kakor sončno avgustovo jutro in je vsa srečna vzdiknila, ko naju je zagledala: "K nam gre! Gospod Boltežar gre k nam!"

"Ta je torej Malčka," je rekel Boltežar, "edipa, ki je dostojna med njima."

"Dobro jutro, gospodična Malčka!" sva pozdravila oba.

"Jaz nisem Malčka, Milčka sem," je rekla in pokazala svoj zlati podočnik.

Boltežar je strmel vanjo.

"In vi ste veseli, da sem prišel?"

"Da, gospod Boltežar, tako srečna sem danes, zato bi vas tako zelo rada prosila, odpustite mi vse, zaradi moje sestre."

"Zakaj pa ste tako srečni?"

"Gospod Tim je pravkar brzojavil. Ravnatelj velike šole postane."

Osuplost.

"Kaj postane? Ali ste slišali, gospod Hubert? Vaš Tim bo šolski ravnatelj — to se pravi približno tako, kakor cesar pri Hotentotih!"

"Ali smem videti brzojavko?" sem vprašal.

Milčka je sramežljivo segla v žep pod predpasnikom, privlekla na dan brzojavko in nama jo dala. Brzojavka se je glasila takole:

"Ravnokar so mi ponudili ravnateljsko mesto na neki veliki šoli. Predlagam, da se v spravo snideva v kakšnem nevtralnem kraju. — Tim, ravnatelj."

"Da, o tem se moramo še pogovoriti," je rekel Boltežar zavzet. "Najprej pa moram telefonirati pri vas."

In izginil je v hišo.

"Najbrž celo ne verjame?" je vprašala Milčka.

"Ne vem," sem rekel v skrbeh. "Tako čudno je."

Strašna slutnja mi je šinila v glavo: pri Timu je samoveljče izbruhnilo na dan.

"Zakaj je čudno?" je vprašala deklica.

"Menim, da mora biti pomota. Saj Tim vendar ne more postati šolski ravnatelj."

"Zakaj pa ne?" je vprašala nedolžno.

"Poglejte, gospodična, če hoče dobiti kdo tako mesto, kakor je mesto šolskega ravnatelja, mora vendar napraviti mnogo skušenj."

"Gospod Tim jih je sedaj lahko napravil," je rekla Milčka. "O, zelo pameten je!"

Naslonil sem se na vrata. Žal mi je bilo dekleta. In Tim tudi. Tako sva stala molče precej časa.

"Gospod Hubert, ali mi morete povedati, kaj pomeni to: nevtralen kraj? Tam se hoče sniti z menoj?"

"Seveda, on meni, da se ne bosta sešla v glavnem mestu in tudi tukaj ne, temveč v kakšnem tretjem kraju. Saj se pač ne boste sestali z njim sami."

"O, seveda ne," je rekla in zardela, "kaj pa mislite! Iti mora kdo z menoj!"

"Seveda. In če vam je prav, pojdem z vami jaz."

"Vi hočete biti tako prijazni —?"

"Rad. Ali ste mu že odgovorili?"

"Ne, nisem si bila na jasnem radi nevtralnega kraja."

"No, tedaj mu brzojavite: Prihodnjo sredo ob desetih dopoldne, slaščičarna Klemenc, Loka."

Medtem je bil Boltežar s svojo ovadbo državnemu pravdnistvu gotov. Sedaj je naročil obilen zajutrek, ki sva ga bila oba zelo potrebna.

"Povejte mi torej," je rekel Boltežar, ko sva bila sama, "jaz sem tudi okrajni šolski ogleda, kar je gotovo velika državna nakaza; da pa bi bil Tim šolski ravnatelj, saj to vendar ne gre?"

"Seveda ne. Ravnotako bi bil lahko brzojavil, da je postal predstojnik sodišča, ali pa primarij v kakšni bolnišnici. Bojim se, da se je pri mojem dobrem Timu prav zares pričelo samoveljče. Drugače si tega ne morem razlagati."

"Grozno! Revica, ta Milčka! Saj je malo lahkoživa, sankat se hodi in sirova je z menoj. Toda take usode vendarle ne zasluži."

"Tima bom za prihodnjo sredo brzojavno naročil v naše mesto, in tedaj bom videl, kaj je."

"Da, storite to! Bolje boste napravili ko vsak drugi."

Zajutrek nama ni prav dišal, čeprav sva bila dvanaest ur brez hrane na nogah. Boltežar je pil le mnogo portskega vina. Utemeljeval je to pitje s tem, da je prav bedasto pregreto; kajti njegov mozeg da je zmrznil, njegova duša pa da je bolj ožgana kakor kočna na barju.

"Koča na barju!" je zakričal nenađoma in udaril s pestjo, in si ubijava glavo, na kakšen način hoče postati Tim šolski ravnatelj, in ta ubogi človek, moj policaj, stoji že od sinoči od pol enajstih v slabem vremenu in na vetru tam gori pri koči na barju in straži ožgane kosti stare Grčariče. Sedaj pa na noge, gospod Hubert! Na policaja sem čisto pozabil!"

Pograbila sva v največji naglici nekaj svojega zajutreka in hitro odšla. Boltežar je še enkrat skočil na žago, se prepričal, da je veliki hlapčec še vedno na svojem mestu, nato pa sva urno korakala v hrib.

"Poglejte, gospod Hubert, pa vam ljudje venomer govore o mirnem in tihem gozdu. Neumnost. Gozd ima svojo moč. Le povprašajte, kje se dogodi razmeroma največ razburljivih reči, kje je največ sovražnosti, najbolj pikro sovraštvo, kje se ljudje in stvari najtrje drgnejo in zadevajo. V takemle kotu med gozdovi! Glejte, gospod Hubert, vse to dela samota. Kjer se samo ob sebi nič ne zgodi, pa ljudje kaj začno; tukaj domišljija preveč dela, tukaj je vsak nekoliko romantika in pustolovca, tukaj plane človek po sosedu, ker sicer čestokrat prav ničesar ne misli."

(Dalje prih.)

IZ ZASUŽNJENE DOMOVINE

(Nadaljevanje s 1. strani)
Iz ministerstva za notr. zadeve, št. 17070-41.

Uvodnik sarajevskega Novega lista 6. avgusta se glasi:

"Ne igrajte se z glavo... Opozorjamo vsakogar, ki ima prekratne načrte, da bo nosil vse posledice, kakor so taki slučajni že pokazali, strogo in brezobzirno. Zato je dolžnost vsakega, da budno pazi na svojo okolico in da vsak najmanjši sum javi oblasti, da bi se zlo v pravi čas preprečilo."

V avgustu je "poglavnik" poslal Mussoliniju brzojav in mu čestital k rojstnemu dnevu. Mussolini mu je odgovoril s sledečimi pomembnimi besedami: "Razumem težave, ki jih morate pre-

magovati, a želim pristaviti: ne precenjujte izgredev. Naši skupni sovražniki izkoriščajo vsako priliko, da bi skalili naše odnose. Ne nasedajte jim. Začetki vsake nove vladavine so težki, a v današnjih časih še mnogo težji. ("Hrvatski Narod, 7. avg.)"

— Ko sedamo k zajutreku, kosilu ali večerji, naj nam stopijo pred oči ubogi reveži v stari domovini. Bog ve, ali imajo oni, kako skorjico kruha, da bi jo zavžili? Pomagajmo jim, zbirajmo za nje prispevke!

DRUŠTVO SV. VIDA

št. 25, KSKJ.
CLEVELAND, OHIO

Odbor za leto 1941:

Predsednik: Anton Strnisa;
Tajnik: Anthony J. Fortuna,
1093 E. 64th Str.;
Blagajnik: Louis Krajc.

Društvo zboraže vsako prvo nedeljo v mesecu v spodnjih prostorih stare šole sv. Vida ob 1:30 popoldne. Assesment se prične pobirati ob 1:00. Na domu tajnika pa vsakega 10. in 25. v mesecu.

V društvu se sprejemajo katoličani od 16. do 60. leta v odrasli doletki; v mladinski oddelki pa od rojstva do 16. leta.

Društvo sv. Jožefa

št. 53, KSKJ.,
Waukegan, Ill.

41. leto pri K. S. K. Jednoti.
Društvene seje se vršijo vsako drugo nedeljo ob 9:30 zjutraj, v šolski dvorani.

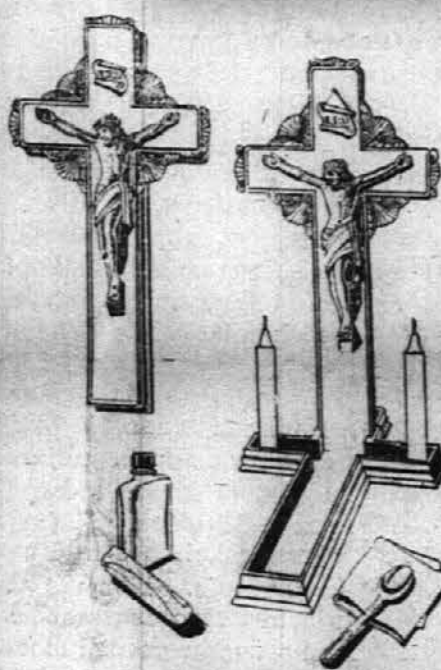
Vsak slovenski katoličan, odrasli in mladi, naj pristopi k naši predni K. S. K. Jednoti.

Skupno društveno imetje znaša nad \$21,500.00. Članstvo šteje 540 članov (ic).

Za nadaljnja pojasnila obrnite se na društveni odbor:

John Miks, predsednik
Joseph Zorc, tajnik,
1045 Wadsworth Ave.,
North Chicago, Ill.
Joseph Petrovic, blagajnik.

KRASEN KRIŽ

kateri tvori pripravo, ki se rabi ob času praznovanja bolnikov.

Narejen je po novem praktičnem načinu iz tako zvanega "Wood Fiber" materiala. Visok blizu 11 inčev. Narejen tako, da se vsa priprava, kot svečke, flaske za blagorolovljeno vodo, bat, prtič, žilke složi v križ. Nato se načeloma stran križa zapre kot pokrov in imate krassen križ za obesiti na steno. Narejen je v lepi orehovi barvi. Križ je vlit iz tepe svetle medenine.

Te križe so začeli izdelovati pred kratkim kot posebno noviteto in se radi praktičnosti zelo prodajajo.

STANE S POŠTINO: \$2.50

Znesek je poslati v Money order ali čeku z naročilom na:

Knjigarna Amerikanski Slovenec
1849 West Cermak Road, Chicago, Illinois

Najboljšo Garancijo Zavarovalnine Jamči Vam
in Vašim Otrokom

Kranjsko-Slovenska Katoliška Jednota

Najstarejša slovenska podporna organizacija
v Ameriki... Posluje že 47. leto.

Članstvo 37,000 Premoženje \$4,700,000

SOLVENTNOST K. S. K. JEDNOTE ZNAŠA 125.19%.

Če hočete dobro sebi in svojim dragim, zavarujte se pri najboljši, poštini in nadsolventni podporni organizaciji, KRANJSKO-SLOVENSKE KATOLIŠKE JEDNOTE, kjer se lahko zavarujete za smrtnine, razne poškohe, operacije, proti boleznim in onemoglosti.

K. S. K. JEDNOTA sprejema moške in ženske od 16. do 60. leta; otroke pa takoj po rojstvu in do 16. leta pod svoje okrilje.

K. S. K. JEDNOTA izdaja najmodernejše vrste certifikate sedanje dobe od \$250.00 do \$5,000.00.

K. S. K. JEDNOTA je prava mati vdov in sirot. Če se nisl član ali članica te močnejše in bogate katoliške podporne organizacije, potrudite se in pristopite takoj.

Za pojasnila o zavarovalnini in za vse druge podrobnosti se obrnite na uradnike in uradnice krajevskih društev K. S. K. Jednota, ali pa na:

GLAVNI URAD

351-353 No. Chicago Street, Joliet, Illinois

Pisano polje

J. M. Trunk

Hitler je prišel nazaj iz glavnega stana. Ali je res vojna v Rusiji in z Rusijo končana? Rekel je nekaj sličnega, namreč, da bi bila Rusija na tleh vsaj za sto let. Hm? Ali je grozdje kislo? Navedel je tudi številke ruskih izgub. O gromne so. Ampak že prej se je pri vseh skrivnostih v Moskvi reklo, da Rusija postavi lahko do 18 milijonov vojakov, dasi morda ne prvovrstnih. Rusi so enako odgovorili s številki, in nemške izgube grejo tudi v milijone. Številke, če bi bile tudi točne, ne bodo odločile. Izgleda pa, da so Nemci potrebnih nekega ohladila, ko je prišel Hitler nazaj, a pa ni prinesel popolne zmage.

Zdaj po govoru se lancira v svet vest, da hoče Hitler neka-

ko ob Božiču Angliji ponuditi — mir. Tedaj da bo Rusija res na tleh. Je še vprašanje, če bo res na tleh. Neka nevarnost pa je pri tem. Kakor pri takih zadevah na nobenega, se tudi na Anglijo ni zanesti, in če bi se Anglija začela gibati in omahovati, bi bila nevarnost, da Slovani plačajo račun, in ta roba je tudi Angležem hudo pri srcu.

Prav zdaj morajo Slovani napeti vse moči, kolikor so na razpolago, da sami odločijo, in potem bodo tudi lahko sami govorili, in le tedaj je upati na stalen mir na svetu. Tak mih je vreden naporov in vseh žrtv. Izgleda, da se Slovanstvo dviga, in računa tudi na svojo lastno moč. Kri še nikakor ni voda! Slovanski mir mora priti, vse drugo je prazen kikenkoken.

Da vsak plot ne more biti državna meja, ako naj svet pride do količaja stalnega miru, za to je najboljši dokaz

Defense Savings Bonds, Series E. are available in denominations as low as \$25, maturity value, the cost of which is \$18.75. Ownership of Series E Bonds is limited to \$5,000 maturity value of Bonds issued in any one calendar year.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko Radio uro od 9. do 10. ure dopoldne na WGES postaji, 1360 kilocycles.

DR. JOHN J. SMETANA

OPTOMETRIST
Pregleduje oči in predpisuje očala
23 LET IZKUSNJE
1801 So. Ashland Avenue
Tel. Canal 0523
Uradne ure: vsak dan od 9. zjutraj do 8:30 zvečer.

MICHAEL TRINKO IN SINOVI

PLASTERING and PATCHING CONTRACTORS

(Pleskarji in popravilci ometa in sten)

2114 West 23rd Place, Chicago, Illinois

Telefon Canal 1090

Kadar imate za oddati kako pleskarsko (plasterers) delo, pokličite nas in vprašajte nas za ceno. Nebene zamere od nas, če daste delo potem tudi drugam. Priporočamo se pa, da daste nam kot Slovincem priliko, da podamo naše cene za delo. Pleskarska dela vršimo točno in za iste jamčimo.

8 knjig za polovično ceno

Imamo na roki kakih 50 izvodov vsake spodaj navedene knjige, katere objavljamo v razprodajo, dokler bodo na roki.

Letos, ko ne bo Mohorjevičevih knjig iz domovine, imajo ljubitelji lepega berila lepo priliko, da si naroče te knjige, ki jih tu objavljamo za polovično ceno.

Te knjige so:

"MALI ANGLEŠKI WEBSTERJEV BESEDNJAK", ki ga uporabljajo v osnovni šoli 30c
"CELJE", zanimiv opis mesta Celja in njega okolice 40c
"NA NOGE V SVETI BOJ", zanimiva knjiga, ki jo je spisal pok. Skof Jeglič 30c
"OB SREBRNEM STUDENCU" (zanimiva povest) 50c
"OČE BUDI TVOJA VOLJA" (Povest iz Istre) 50c
"TARZANOV POVRATEK" (v sliki in povesti 2. knjiga) 45c
"OD SRCA DO SRCA" (1. in 2. zvezek) preje 50c
"ZA DOMAČIM OGNIŠČEM" (povest) 25c

Prodajna vrednost \$3.20

Zdaj dobite te knjige, dokler zaloga ne poide za... **\$1.60**

Naročila je poslati na:

Knjigarna Amerikanski Slovenec
1849 W. Cermak Rd. Chicago, Illinois

Rojak se je čudil

kako je mogoče, da njegov sosed Frank ve toliko novega, ve toliko o raznih postavah, zakonih in marsičem drugem. Vse ve in ljudje ga poslušajo ko pripoveduje to in ono v družbi. On sam pa je tak nevednež. Nekega dneva je to "pogruntal". Videl je, da sosed rojak vsak dan stalno čita "Amerikanskega Slovenca", kjer so najnovejše vesti, vsa razna druga pojasnila in pouk o tem in onem. Naročil si ga je tudi on in zdaj je tudi on o vsem točno informiran. Naročite si dnevnik "Am. Slovenec" tudi vi. Stane za celo leto \$5.00, za pol leta \$2.50; za Chicago in inozemstvo \$6.00 letno; za pol leta \$3.00. Naročnino pošljite na:

AMERIKANSKI SLOVENE

1849 West Cermak Road,

Chicago, Illinois